

INNSPILL TIL: NY STORTINGSMELDING OM KULTURMINNEPOLITIKKEN

Velstandsutviklingen med det gryende urbane liv har kort historie i Norge, og tradisjons-handlingene vi utfører forteller at det ikke er så lenge siden vi var helt avhengig av naturen og dens forutsetninger. Den raske utviklingen har preget vår mentalitet på de fleste områder, også hvordan vi forvalter verdier og måten vi bygger og innreder våre hus på i vår tid. Det vi i dag betegner et *kulturminne* innehar en essensiell egenskap som det en gang har vært *behov* for. Det forbindes gjerne med et *gjøremål*, og er noe som er praktisk håndterbart og tilfredsstillende funksjonelt. Når kulturutviklingen har gitt oss andre og nye remedier og metoder å hjelpe oss med, forsvinner *nødvendigheten* av det, og vi glemmer det. Gjenoppdagelsen gir mulighet for refleksjon over en utvikling som har foregått umerkelig, og som intuitivt gir oss et bilde av en tidsforgang som har gjort kulturobjektet historisk 'gammeldags'. I dag er behovene tilfredsstilt, der penger har løst de fleste praktiske problemer, og begrepet 'å overleve' har fått en ny betydning. I et vell av valg i dagens marked har behovene blitt omgjort til estetiske valg, eller økonomiske valg. Vi velger av lyst, eller status.

Det kan se ut som at vi i dag er en av de siste generasjonene (i Norge) som får muligheten til å overta en original bygningsmasse som helt og holdent er oppført av materialer direkte fra naturen og manuelt bearbeidet i en byggeteknikk som er utviklet ut i fra materialenes iboende kvaliteter. Jeg tenke først og fremst på hel ved i konstruksjoner og kledning. I tillegg kommer bygningsmaterialer som stein, kalk, leire, metaller og glass. Alle naturlige eller tilvirkede materialer, som er komponert og viderebehandlet for å oppnå spesielle egenskaper, og som lever og tilpasser seg de klimatiske forhold. Bygningene har ikke hatt behov for annen pleie og tilsyn enn det tradisjonelt vedlikehold og reparasjoner representerer, og de kan under normale omstendigheter bli virkelig gamle. Så våre kulturminner i dag, vil være de samme som mennesker om 100 år vil fortsette å vedlikeholde.

Mulighetene og rikdommen ser også ut til å ha gitt oss et kortere fortidshistorieminne. Grunnet velstandsutviklingens akselerasjon og tilværelsens økte opplevelsestempo – der tekniske nyvinninger har forskjøvet vår grunnleggende tidsopplevelse fra manuell til digital hastighet – virker det som om erindringens potensial også er blitt begrenset. Det blir vanskeligere å lese de lengre linjene bakover i tid. Selv om en generasjon eller to ikke er lenge siden – relativt sett. Slik er levevilkårskontrasten i mellom generasjonene blitt stor på kort tid, og det virker som om det kanskje er lengre avstand mellom oss i dag og den foregående generasjon, enn det opplevdes mellom generasjonene for bare 50 år siden. Noe som igjen gjør det vanskeligere å leve seg inn i vårt historiske opphavs daglige liv.

Ideen om bevaring er av nyere dato, og de fortidsminnene vi håndterer i vår tid tilhører en utdøende kultur. Kanskje har våre etterkommere om 100, 200 år antatt nye holdninger, og et helt annet sett kriterier til å velge ut sin kulturarv? På nettsiden «Miljøstatus i Norge, kulturminner» fra Riksantikvaren, fremkommer følgende: «Håndverkere har i generasjoner etter generasjon testet ut hva ulike materialer er gode for, og hvordan de bør behandles. En indikator på dette er at de ved forrige århundreskiftet var snaut 50 forskjellige materialer i byggebransjen. Alle var gjennomprøvde, med erfarte styrker og svakheter. Ved siste århundreskiftet var det minst 40 000 materialer på markedet, og for de fleste er kunnskapen dårlig om funksjon og holdbarhet over tid.» Og reservelageret er for lengst utgått.

Tendensen i dagens produksjonskreativitet peker i retning av at fremtidens generasjoner får store problemer med sin fysiske arv. Jeg tror at om et av vår tids bygninger står i forfall om 150 år, så vil det – i henhold til vår betegnelse i dag – mer likne en søppelhaug. Men der kan det vel også være noe av interesse?!